

Kroniek

J.W. van der Jagt

Ambitieuze TUK

De Theologische Universiteit in Kampen heeft ambitie. Die komt uit in de nota ‘Dienstbaar en wendbaar’ die eind vorig jaar verscheen. Daarin wordt de strategie uitgezet om de doelstelling van de universiteit te bereiken. De ambitie is om ‘een volwaardige theologische universiteit met een gereformeerd profiel’ te zijn. Dat is een hoge ambitie voor een universiteit met de omvang van ‘Kampen’. De nota is aan alle kerken toegezonden. Het kan zijn dat de kerkenraden er niet veel aandacht aan geven. Het lijkt me de moeite waard om dat wel te doen. Tenslotte gaat de TUK uit van de gezamenlijke kerken. Zij zijn in synodeverband er eigenaar van. Ik stip hier een paar zaken aan.

De strategienota bevat veel zaken die al vaker aan de orde zijn geweest. Zo is er al eerder voor gekozen om in Kampen te werken aan onderwijs, onderzoek en dienstverlening. De behoefte aan meer studenten is een aantal jaren geleden al naar voren gekomen. Hoe speel je erop in dat studenten niet meer, zoals vroeger, vanzelfsprekend voor ‘Kampen’ kiezen? Hoe reageer je op eisen die door de overheid gesteld worden om door haar als opleiding erkend te worden? Enzovoorts. Op de synode van Zwolle-Zuid heeft de rector in grote lijnen de richting waarin men in Kampen denkt, uitgezet. De strategienota biedt nu van allerlei elementen een samenhangend geheel.

De veranderende kerkelijke, maatschappelijke en politieke situatie maakt het noodzakelijk om over de strategie na te denken. In die veranderende context wil de universiteit dienstbaar blijven aan de verkondiging van het evangelie. Daarvoor is het nodig om flexibel in te spelen op de veranderingen die zich voordoen. Vandaar ‘dienstbaar en wendbaar’.

Hoofddoel

Een opvallende strategische beslissing is dat de universiteit zich wil verbreden. Vanouds kozen de kerken voor een wetenschappelijke opleiding tot de dienst van het Woord. Het is een predikantsopleiding op universitair niveau. Daarom hebben de kerken ook steeds waarde gehecht aan de erkenning van de opleiding door de overheid.

De nota trekt de lijn van de universitaire, door de overheid erkende predikantsopleiding door. ‘Voor het predikantschap volgens het huidige profiel is academisch denk- en werkniveau vereist. Dat is de achtergrond waartegen de kerken voor een academische opleiding hebben gekozen’ (p. 10). Ook sluit de nota aan bij de eisen die de overheid in haar accreditatie stelt voor de erkenning van de opleiding, zoals samenhang van wetenschappelijk onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en dienstverlening. Men wil een wetenschappelijke instelling met de predikantsopleiding als hoofddoelstelling. ‘Centraal zal blijven staan de voorziening in het predikantschap binnen de Gereformeerde Kerken’ (p. 8). Ze wordt ‘primair ambtsopleiding voor de GKv’ genoemd (p. 9).

Verbreding

Tegelijk streeft men een duidelijke verbreding na: een bredere ingang en een bredere uitgang. Men wil meer studenten laten instromen. In de eerste plaats wil men graag meer studenten uit de Gereformeerde Kerken. Jongeren kiezen niet meer vanzelfsprekend voor Kampen. Het is

een uitdaging om daar goed op te reageren (p. 7). Dat is noodzakelijk omdat er tot 2025 jaarlijks zo'n twaalf predikanten met emeritaat gaan, terwijl er de laatste tien jaar geen toename van studenten voor het predikantschap is geweest (p. 12).

Daarnaast wil men ook een bredere instroom van studenten met een andere kerkelijke achtergrond. 'De aanwezigheid van een bredere populatie komt het klimaat van het functioneren van de TUK ten goede. Het biedt ook meer perspectief op een goede uitstroom naar de dienst in de kerken alsmede op het leveren van afgestudeerden voor het theologische werk dat op andere posten in de samenleving gebeurt' (p. 8).

Dit geeft ook een verbreding bij de uitgang van de studie. Men komt (na de bachelorfase) tot een driejarige masterstudie die opleidt tot het predikantschap. Er is een eenjarige masterstudie 'Theologie Algemeen' en die heeft weer verschillende studierichtingen. Er is dus een relatie tussen de bredere uitstroombmogelijkheden en de verbreding van de toelating tot de studie.

Deze verbreding van de universiteit is niet alleen een praktische aangelegenheid. Er ligt een andere kijk op de functie van de theologie als wetenschap achter. De strategienota werkt op dit punt het inzicht uit dat er geen schriftuurlijke reden is 'om de spits van de theologie exclusief bij het ambt te leggen' (*Gereformeerde theologie vandaag*, p. 13). Het leven van de christelijke gemeente is breder dan het predikantsambt. 'Er zijn in de kerk en bij het optreden van kerkleden in de samenleving meer functies denkbaar, waarvoor een theologische vorming nuttig is' (p. 14).

Dat laatste is op zich genomen waar. Het is dan ook niet vreemd om de theologie breder in te zetten dan alleen voor een ambtsopleiding. Toch komt er bij mij de vraag op of de uitwerking ook ten koste van de ambtsopleiding zal gaan. Dat beoogt men nadrukkelijk niet. Men ziet de verbreding als iets wat ook voor een vitale ambtsopleiding wenselijk is. Maar Kampen is wel een universiteit van bescheiden omvang. Gaat de ambitie die maat niet te boven? De verbreding zal meer van de docenten vergen. Er moet ingespeeld worden op een gevarieerder studentenpubliek. Dat vraagt om onderwijs dat minder op het predikantswerk is gericht (p. 9). Er zullen andere thema's aan de orde komen dan binnen de GKv aandacht krijgen (id.). Elke studierichting (de eenjarige master kent drie varianten) zal extra werk vragen. Naast het werk aan de universiteit zelf komt er ook een Leergang Theologie voor Geïnteresseerden en er is de Permanente Educatie voor Predikanten. Kunnen al die plannen de predikantsopleiding niet in gedrang brengen? Kampen is in mankracht en mogelijkheden wel beperkt!

Talen

Kampen staat voor brongerichte theologie. Daarmee staat het Woord van God centraal. Dat hoort tot het karakter van een universiteit die gereformeerd wil zijn. Het brengt mee dat de talen van de Bijbel veel aandacht krijgen. Voorwaarde voor toelating tot de studie was dat je voldoende kennis had van Grieks en Latijn. Wie die kennis miste, kon die via de vooropleiding aanvullen.

Het accent op de talen maakt Kampen steeds meer uniek (p.13). De strategie wil daarvan een speerpunt maken om zich met brongerichte theologie te profileren. Daarvoor moet een 'Instituut Talen voor Theologie' opgericht worden. Men wil het talenonderwijs verbeteren en overweegt voor de vooropleiding 'een volledige integratie daarvan' in het gewone leerplan (p. 4). Zo stond het in de strategienota van december 2009. Wat in december nog werd overwogen, is inmiddels besloten. In januari meldde de pers dat de vooropleiding wordt opgeheven en het taalonderwijs in de theologische studie wordt geïntegreerd.

Deze keus kan de instroom verbreden. De vooropleiding maakte het mogelijk om je talen bij te werken. Het was ook een drempel die kon afhouden van een keus om in Kampen te gaan studeren. Die drempel wordt niet weggenomen door taalonderwijs af te schaffen, maar door die in de studie te integreren.

Laat deze integratie de instroom bevorderen, wel komt de vraag op hoe het dan gaat met de brongerichte theologie. Hoe kan een opleiding geïntegreerd worden in een andere opleiding zonder dat beide opleidingen inleveren op inhoud en kwaliteit? Met creativiteit zal er wel wat opgevangen kunnen worden, maar levert het per saldo niet een nadeel op voor de taal en voor de theologie? Daarbij blijft het in de nota erg vaag wat een Instituut voor Taal en Theologie wil zijn. Wat staat de uitvindsters voor ogen met het 'extern profileren' van de talen? Dat lijkt een naar buiten gerichte inspanning die boven op het werk aan de eigen universiteit komt. Die man-/vrouwkracht gaat dan ten koste van de universiteit. Is de ambitie niet te groot?

In het krantenbericht over de opheffing van de vooropleiding vielen mij twee dingen op. Het eerste was dat de rector van de Theologische Universiteit in Apeldoorn wel een mogelijkheid zag om met de vooropleiding – een gezamenlijke onderneming van Kampen en Apeldoorn – door te gaan. Dat roept de vraag op waarom hij dat wel zag en Kampen niet. Het zou goed zijn als daarover meer duidelijkheid komt. Wordt hier niet vanuit de eigen ambitie een stukje zinvolle samenwerking opgeofferd?

Zelfstandigheid

Het tweede wat opviel, was dat het opheffen van de vooropleiding gebeurde op instigatie van de Minister van Onderwijs. Ik weet niet of dat is vanwege bekostiging door de overheid of dat het te maken heeft met de erkenning door de overheid. De toelatingseis van voldoende talenkennis werd al niet door het ministerie ondersteund (p. 13) maar stond erkenning ook niet in de weg. Is daarin iets veranderd?

Als de overheid daarin veranderd is, rijst de vraag of haar eis niet op gespannen voet staat met de vrijheid en de zelfstandigheid van onze universiteit. De kerken hebben steeds aangegeven dat zowel erkenning als eventuele subsidie niet ten koste mag gaan van de vrijheid en de zelfstandigheden van de universiteit. Nu kun je alle vereisten van de overheid benaderen als een bedreiging. Dat kan krampachtig maken. In Kampen ziet men het eerder als kansen om op erkend wetenschappelijk niveau gereformeerde theologie te bedrijven. Maar een kans wordt een bedreiging als een voorwaarde die de universiteit zelf wezenlijk vindt voor brongerichte theologie (talenkennis), vanwege de overheid niet kan worden gehandhaafd. Het lijkt mij dat de kerken hierin alert moeten blijven. Het bestuur van de universiteit doet er goed aan hier heldere uitleg over te geven. Dat zal in het rapport aan de komende synode ook wel gebeuren.

Samenwerking

Over deze strategienota is natuurlijk meer te zeggen. Wat me opviel, is de clustering van leerstoelen. In het al genoemde *Gereformeerde Theologie vandaag* wordt de indeling van de theologie in vier vakgroepen die A. Kuyper gaf, verder ontwikkeld. Men komt tot zes zwaartepunten. Behalve Bijbel, leer, kerkgeschiedenis en ambtsdienst worden ook het christelijke leven en de missionaire roeping als zwaartepunt aangewezen (p. 20). Maar de leerstoelclustering valt terug in de traditionele vierdeling! Het christelijke leven is weer ondergebracht bij de systematische theologie en missiologie bij de praktische theologie (p. 14). Het 'leven' van een volwaardige universiteit is kennelijk harder dan haar 'leer'. Illustreert dit soms dat de ambitie boven de Kamper maat uitgaat?

Dat brengt me bij een laatste overweging. De nota gaat ook over samenwerking met andere theologische instellingen. Als eerste wordt de Theologische Universiteit in Apeldoorn

genoemd. Strategische samenwerking met deze universiteit vindt men zeer gewenst vanwege de wetenschappelijke kwaliteit en de gereformeerde herkenning (p. 11). Men werkt samen in het theologische onderzoek. Er wordt naar gestreefd om dat uit te breiden naar het onderwijs. Als ik de ambitie van Kampen zie en haar omvang, rijst deze vraag: is het op termijn niet strategisch om samenwerking te intensiveren tot samengaan? 'Dienstbaar en wendbaar' laat zien dat het steeds moeilijker wordt om als kleine instelling te overleven. Het zal voor Apeldoorn niet anders zijn. Er zit natuurlijk wetenschappelijk en kerkelijk heel veel aan zo'n fusie vast. De missie van beide instellingen lijkt zo veel op elkaar dat die geen verhindering zal zijn. En met de inventiviteit die de strategienota laat zien, kun je ook in een andere richting wendbaar zijn om dienstbaar te blijven aan de verkondiging van het evangelie.

Afgesloten 1 juli 2010.